

Uitwerking

Met de Bijbel in goed gezelschap 2

Jakob van Bruggen

Omringd door slecht gezelschap

Bijbellezen brengt ons in goed gezelschap. Het gezelschap van getuigen en martelaressen. Maar bij het openen van de Bijbel bevinden we ons hier op aarde ook nog steeds in slecht gezelschap. We leven in de moderniteit. Sinds de tijd van de ‘Verlichting’ is het uitzichtvenster van de Bijbel afgeplakt. Eerst maakte men zich in West-Europa een gesneden beeld van een God die alles wel schiep, maar zich er verder niet mee bemoeit (het deïsme). Toen groeiden de wetenschappen die zich nadrukkelijk beperken tot het waarneembare. Vervolgens werd het probleem, dat deze wetenschappen met beperkt zicht door velen gebruikt gingen worden om rechters te zijn over de Bijbel. Zo promoveerde men die moderne wetenschappen tot gidsen bij het lezen. Maar hoe kunnen wetenschappen die zich niet bezighouden met de onzichtbare dingen, nu maatstaf worden voor een Bijbel die vol openbaring is over de ónzichtbare dingen? Hoe kunnen mensen met opzettelijk geblindeerd zicht nu oordelen over een Bijbel die juist op het onzichtbare gericht is!

Hier is de bron voor veel geloofskritiek. De stroom vanuit de hemel werd afgesneden. Wat overbleef waren menselijke documenten met mooie illusies: de menselijke geloofsvoorstellingen. Deze stelling wordt dan versterkt met de oude, heidense, kritiek op tegenstrijdigheden in de Bijbel. Veel bijbellezers zullen zich deze schrijfkritiek niet erg bewust zijn. Ze zijn bereid om de Bijbel onbevangen te lezen. Maar wij allemaal leven in de moderniteit. Wij allemaal hebben een verminderd besef van de onzichtbare wereld. Wij allemaal leven te veel in het hier en nu. Het is de lucht die we inademen. Wie herinnert ons nog aan de onzichtbare werkelijkheid? Geen mens en geen beeld.

Mijn hulp is van de Heer alleen

Genezing van deze zwakte vindt dan ook ten diepste niet plaats door heftige uitvallen in de richting van de geloofskritiek. Redenering en argumentatie tegen vijanden van het bijbels geloof maken onszelf nog niet tot schouwers van de onzienlijke dingen. De verdediging van het historische karakter van de Bijbel is op sommige momenten – vooral ook ter versterking van zwakken in het geloof – onmisbaar. Maar ons eigen bijbellezen vindt daar niet zijn start. Ons eigen bijbellezen begint niet bij de verdediging, maar bij de volharding. De volharding in het eigen oprechte Godsgeloof. Voordat je gaat bijbellezen zou je de twaalf artikelen eens kunnen opzeggen. In die Apostolische Geloofsbelijdenis wordt de Bijbel zelf niet genoemd. Het is ook niet zo dat je via de Bijbel bij de twaalf artikelen uitkomt, maar je begint met het geloof in God de Vader en de Zoon en de heilige Geest, en dan pas kun je goed bijbellezen. Dan voel je om Wie het gaat in de heilige Schriften. Dan lees je geen letters, maar je zoekt zijn aangezicht. En zijn licht zal over je opgaan.

Dit geloof in God de Almachtige is heel persoonlijk en het gaat dieper dan redetwisten over onderdelen van exegese. Het is een geloof vol vertrouwen en vol zuchten, vol hoop en vol verlangen. ‘Wie heb ik boven U, o Heer!’

Bijbellezen vanuit je eigen tijd is dodelijk

Wanneer onze God ons dan gelovig doet binnentreden in de Bijbel, worden wij binnengeleid in zijn Grote Hal van voorgangers en profeten. Op dat moment moeten we wel voor hen willen openstaan. We moeten bereid zijn om iets nieuws te horen. Bereid tot verwondering en verbazing. Het zou heel storend zijn wanneer we bij het binnentreden van de Grote Hal alleen maar op ons eigen boodschappenbriefje keken, om te zien of hier nog iets te vinden is dat aansluit bij onze eigen behoeften en interesses in de 21ste eeuw.

Wanneer je het lezen van de Bijbel beperkt tot de horizon van je eigen tijd, je individuele behoeften, je sociale draagvlak enz. dan is dat dodelijk voor het lezen. Teruglezen vanuit je eigen interesses maakt je tot een spookrijder. Dit is spiegel lezen (mirror-reading), dat je dan per leeftijdsgroep toepast. En wat je ziet is uiteindelijk niets anders dan je eigen spiegelbeeld en je eigen kerkelijk voorkeursleven in de lijst van wat bijbelteksten.

De Bijbel wil echter onze eigen wereldse tijd openbreken en terugleiden naar de Bron. Wij moeten de Bijbel niet spiegelen in onze tijd, maar onze tijd spiegelen aan de Bijbel. De wereld van de Vader is een andere wereld dan waar de verloren zoon in rondtrok. Er is een onvermijdelijke botsing tussen de tijd waarheen de Bijbel met ons wil en onze eigen, westerse tijd. In onze cultuur is het gesloten wereldbeeld bijna een dogma en zeker een onbewuste belevingswerkelijkheid. En je hebt heimwee naar de hemel nodig om je daaraan te ontworstelen.

Wat sterk ontbreekt momenteel bij het bijbellezen, is cultuurkritiek vanuit de Schrift. Openheid voor iets nieuws. Misschien wel iets dat 'ouderwets' lijkt, zoals het rekenen met beschermengelen, het respect voor ouderen, het letten op gezinswaarden, de betekenis van ouders en grootouders, de onderscheiden taken voor man en vrouw, je visie op het krijgen van kinderen enz. We mogen bij het bijbellezen meer verwachten dan waarop we op aarde momenteel rekenen in onze cultuurwereld.

Shopper in de Bijbel of luisteren naar vele stemmen?

Bij dit open bijbellezen zijn er vandaag een paar concrete valkuilen die de bijbelstudie op de vereniging of voor onszelf bedreigen; die de Bijbel al gauw weer toesluiten of beperken tot iets dat om ons heen sluit, en ons bevestigt in wat we als christenen toch al dachten dat vandaag het meest passend en bij de tijd zou zijn. Hier zijn minstens drie valkuilen.

De eerste valkuil is dat we vooral lezen vanuit onze eigen interesse. We gaan min of meer 'shoppen' in de Bijbel. Dit vindt plaats wanneer we nauwelijks de tijd nemen om de Schrift zelf aan het woord te laten. We beginnen direct met onze eigen vraag en laten die dan los op de Bijbel en zoeken er teksten bij. We speuren naar 'vindplaatsen' en 'Schriftgegevens'. Wanneer we bijvoorbeeld iets willen leren over asielbeleid en vreemdelingen, zoeken we alle teksten op die spreken over een welwillende houding voor vreemdelingen. Die bevestigen ons gevoel. Er staan echter ook andere teksten in de Bijbel: waarschuwingen om niet borg te staan voor een vreemde. Die slaan we over: ze passen niet goed. En wat nog gevaarlijker is: we stellen helemaal niet de vraag of de vreemdeling in de oosterse cultuur wel precies hetzelfde is als de asielzoeker in de moderne cultuur. En voor we het doorhebben wordt bijbelse liefde ingeruild voor alleen maar emotie. Wanneer we gaan spreken over evangeliseren, hebben we snel een paar passende teksten. Bijvoorbeeld over het heengaan om alle volken te onderwijzen. En dat lijkt ons genoeg om ieder privé-initiatief tot wat voor vorm van evangelisatie ook te waarderen. Maar vaak ontbreekt de vraag of die woorden tot de apostelen zo naadloos op ieder gemeentelid in elk land vandaag zijn te betrekken. Dan ontbreekt het nadenkend bijbellezen. Er staan namelijk ook teksten in de Bijbel die

ons wat bijsturen. We horen over een open deur voor het evangelie die de Here soms wél geeft, maar soms ook helemaal niet. En dan gaan apostelen ook niet op dichte deuren staan bonzen. Dit plaatje past niet helemaal bij moderne geprogrammeerde ‘kerkplantingsprogramma’s’. Wij kunnen wel gaan waar God plant, maar God gaat niet zomaar waar wij besluiten om te planten! Nadenkend bijbellezen is dan vaak moeilijk omdat mensen vanuit hun gevoel en intuïtie al hebben besloten wat zij willen, waarna de Bijbel eigenlijk alleen maar meer positieve gegevens mag aanleveren.

De tweede valkuil is dat we selectief kopiëren. We lezen geselecteerde passages en willen ze direct kopiëren. Handelingen 2 over het alles delen in de eerste gemeente te Jeruzalem wordt dan een voorbeeld, terwijl elders in het Nieuwe Testament de eis om alles te delen ontbreekt, ook al is aandacht voor de armen overal aanwezig. De passages in 1 Korintiërs 14 over een schijnbaar charismatische gemeente worden model, terwijl andere passages zoals die over de man als hoofd van de vrouw of over de oudsten die leiding geven, minder populair worden om nog te kopiëren. En vanuit sommige regels in 1 Korintiërs 14 kopieert men het verlangen naar tongentaal, maar men vergeet om liever eerst te bidden om ‘uitleggers van tongentaal’ (de hoofdzaak van Paulus’ betoog). Ongemerkt bepaalt onze moderne tijd en ons modern levensgevoel opeens wat wij uit de Bijbel willen kopiëren en wat we maar laten liggen.

De derde valkuil is dat we allen maar meer reageren op gevoelsindicatie. We gedragen ons als zakkenrollers. Pas als er in mijn leven iets gebeurt, wordt het belangrijk. Mijn ervaring wordt de maatstaf. Ik zoek alleen wat van mijn gading is. Soms zeggen mensen dan kortweg over iets in de Bijbel: ‘Ik heb daar niks mee!’ En dat lijkt dan afdoende. Bijbelse verhalen over genezingen spreken dan alleen nog maar aan, wanneer we zelf door gebedsgenezers genezen worden. Eigenlijk zijn we dan niet echt geïnteresseerd in Gods daden in de geschiedenis. Het lijkt pas relevant te worden wanneer iets zich herhaalt. Toch is de Bijbel juist vol van het loven van God vanwege dingen die men gedenkt zonder ze zelf te ervaren. Israël bezong van geslacht op geslacht de uittocht uit Egypte, terwijl het allemaal al lang geleden was. En wanneer wij de martelaren gedenken, willen we toch niet ook allemaal eerst zelf martelaar worden voordat we er ‘iets mee hebben’?

Van deze en dergelijke valkuilen moeten we ons goed bewust zijn bij ons bijbellezen en ook bij de bijbelbesprekingen met elkaar. Door deze valkuilen storten we in een kuil die we zelf groeven in onze tijd en in ons leven en in de kerk. Door deze valkuilen te vermijden komen we verder op de weg naar de onzichtbare wereld, de hemel met alle heiligen en de zaligheid die voor ons ligt. We blijven niet langer gevangen in ‘onze eigen uitzending’, maar we krijgen oor en hart voor wat we niet hadden bedacht en lang waren vergeten.

WWW en tijde van WWW

Uiteindelijk vraagt bijbellezen een heel andere houding dan krantlezen en boeklezen en andere manieren om kennis te verwerven. Onze tijd surft voor kennisverwerving veel op het World Wide Web: benieuwd wat er om de hoek te zien is. En wat je daaraan kunt beleven. Vaak valt dat tegen. We vergeten dan dat WWW altijd alleen maar toegang geeft tot onze eigen thuisgemaakte en zichtbare wereld, inclusief alle fantasie over bovenaardse wezens e.d. Engelen komen niet op het scherm en de hemel ook niet! En Second Life is gewoon een slechte spiegeling van onze eigen zondige en verdwaalde leven.

Wanneer we echter op maat de Bijbel openen, gaan we ‘surfen’ op WWW: Het Wie Wijs Wil Worden Netwerk! Hier geldt: luister en overdenk! Luister naar de geschreven woorden, maar ook naar de mensen waarheen die woorden ons verwijzen: eer je vader en je moeder! Dat hangt met elkaar samen: de stemmen van vroeger en de stemmen van vandaag, van voorgangers en ouders. Je leert lezen in de gemeenschap der heiligen: ‘van geloof tot geloof!’ De Schriften geven wijsheid. Niet ‘wat mag ik of moet ik’, maar ‘voor Wie ben ik’. Een snel vraagje als bijvoorbeeld: ‘Wat is er tegen op samenwonen?’ wordt verbreed tot aandacht voor andere vragen: ‘Van welk huis ben ik?’, ‘Wie beschermt de ander?’ en ‘Wat is trouw?’ Wie wijs wil worden, luistert naar de Schriften en wacht een poosje met vragen. Zo heeft Timoteüs van kindsbeen af de Schriften gekend die hem wijs konden maken, dankzij het geloof van zijn moeder Eunike en zijn grootmoeder Loïs!

Aansluiten en omhoog zien!

Wanneer we biddend bijbellezen, bidden en lezen we ons boven onze eigen tijd uit en we bidden ons toe naar de tijd die komt: een tijd van recht en herstel. Waar we samen met alle heiligen mogen leven. Dat moet je nu al leren: aansluiten in de rij!

Daarbij zijn de Schriften een lamp die je zelf moet optillen en voor je uit dragen, achter de anderen aan. Een lamp waarvan het licht op je pad valt, ook als daar valkuilen zijn. En als iemand wijsheid te kort komt, dan is de Bijbel ook interactief. Ieder mag de levende God en Vader van onze Heiland ootmoedig bidden om de wijsheid die ontbreekt en Hij geeft aan het geloof wat het nodig heeft in deze 21ste eeuw. In de bijbelboeken en boven de bijbelboeken! Met de Bijbel ben je altijd in het goede gezelschap van engelen, martelaren en profeten, voorouders en voorgangers: dat leert je lezen op maat. De maat van Gods geweldige daden, verder en hoger dan we ooit durfden dromen.

Verwerking

1. Bijbellezen in goed gezelschap

Lees Hebreëën 11 en 12

Probeer al lezend je voor te stellen dat je verbonden bent met al die voorvaders.

- a. Hoe ervaar je dit?
- b. Hebben ‘de heiligen die ons zijn voorgegaan’ ook weet van ons?
- c. Geef voorbeelden van slecht gezelschap tijdens het bijbellezen.

Bespreek bovenstaande vragen in kleine groepjes.

Stelling:

Schilderijen en beelden van heiligen in kerk of huis brengen onze voorouders dichterbij.

Werkvorm:

Schrijf deze stelling op een bord of een vel papier.

Schrijf de reacties van de groep eronder.

Bespreek dit vervolgens met elkaar.

2. De Bijbel en kritiek op onze cultuur

Stelling:

De tijd waarin wij leven, is bepalend voor hoe het inde kerk toegaat.

Carrouselgesprek:

Zet stoelen tegenover elkaar.

Ga in gesprek over de stelling met degene die recht tegenover je zit.

Schuif na 2 minuten allemaal een plaats naar links en ga weer in gesprek.

Herhaal dit tot ieder weer tegenover de eerste persoon zit.

Besprek daarna gezamenlijk de volgende vragen:

a. Hoe kun je een maatschappijkritische houding hebben vanuit de Bijbel?

b. Zijn de richtlijnen uit de Bijbel tijdgebonden of tijdbepaald?

Probeer ze eens in te delen. Denk o.a. aan de tien geboden, andere wetten uit het Oude Testament, de Bergrede, de richtlijnen van Paulus.

Werkvorm:

Deel een vel papier in tweeën.

Schrijf aan de ene kant het woord: tijdgebonden.

Schrijf aan de andere kant het woord: tijdbepaald.

Noteer er voorbeelden uit de Bijbel onder.

c. Probeer een stelling te formuleren, die het tegenovergestelde weergeeft van de bovenstaande stelling.

3. De valkuilen bij het bijbellezen: shoppen, kopiëren, zakkenrollen

Schrijf op een bord of een vel papier de eerste valkuil: shoppen.

Ieder van de deelnemers geeft aan of dit woord betrekking heeft op zijn/haar bijbellezen.

Schrijf voorbeelden van deze manier van bijbellezen erbij.

Probeer daarnaast op te schrijven hoe deze valkuil te vermijden is.

Bedenk ook hoe je elkaar daarbij kunt helpen.

Herhaal dit voor de tweede valkuil: kopiëren.

Herhaal dit voor de derde valkuil: zakkenrollen.

Bijbellezen thuis

Laat ieder opschrijven wanneer en wat hij/zij uit de Bijbel leest. Laat dit voorlezen en spreek er met elkaar over.

a. Wat vind je van het lezen aan tafel bij de maaltijden?

b. Hoe kijk je aan tegen het in één keer lezen van een bijbelboek?

c. In het artikel wordt gesproken over de volharding in het eigen oprecht godsgeloof. 'Voordat je gaat bijbellezen zou je de twaalf artikelen eens kunnen opzeggen.'

Probeer dit eens een week lang te doen.

Deel elkaars ervaring de volgende keer.

4. Neem en lees**1 Inleefopdracht:**

Lezen: Handelingen 8:26-40.

Leef je de situatie in en bedenk wat jij zou doen wanneer de Ethiopiër langskwam.

Schrijf je reactie op papier. Lees het geschrevene aan elkaar voor.

2 Schrijfpdracht:

Kies een tekst uit de Bijbel, die jou veel te zeggen heeft.

Lees deze voor in de groep en vertel waarom deze tekst zo belangrijk voor je is.

Laat ieder lid van de groep hierbij aan de beurt komen.

Maak een mooie kaart met deze tekst erop.

Op de website www.bijbelstudiebond.nl kunt u ook de beantwoording van de vragen naar aanleiding van beide referaten beluisteren. (WegWijs juli/augustus 2007)